

دوره دهم - سال سوم

تاریخ چاپ: ۱۳۹۷/۱۰/۵

شماره چاپ: ۱۲۴۷

شماره ثبت: ۵۲۵

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور

۴۱. بخش میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ

کد موضوعی: ۲۹۰
شماره مسلسل: ۱۶۲۶۳

دی‌ماه ۱۳۹۷

به نام خدا

فهرست مطالب

- ۱.....چکیده
- ۲.....مقدمه
- ۲.....بررسی مجموع اعتبارات سه فصل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
- ۴.....بررسی تبصره‌های مرتبط با حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۳۹۸
- ۵.....تطبیق لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ با قانون برنامه ششم توسعه
- ۶.....بررسی مجموع اعتبارات سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
- ۹.....اعتبارات میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در ردیف‌های متفرقه
- اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ به
- ۱۰.....تفکیک برنامه
- ۱۰.....اعتبارات هزینه‌ای سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ به تفکیک برنامه و فعالیت
- ۱۲.....اعتبار طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای
- ۱۴.....مقایسه درآمدهای حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
- ۱۶.....بودجه شرکت‌های سودده
- ۱۶.....پیشنهادها
- ۱۸.....منابع و مآخذ
- ۱۹.....پیوست

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور ۴۱. بخش میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

چکیده

- مجموع اعتبار امور ده‌گانه از منابع بودجه عمومی دولت در لایحه سال ۱۳۹۸ برابر با ۳،۸۴۳،۰۹۹،۳۲۶ میلیون ریال است که از این رقم، اعتباری معادل ۸۰،۵۶۳،۴۱۳ میلیون ریال (حدود ۸ هزار میلیارد تومان) برای امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری در نظر گرفته شده است.

- در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ مجموع اعتبارات سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (کد ۱۱۳۷۰۰)، ۱۱،۱۲۵،۳۲۰ میلیون ریال است که نسبت به سال جاری ۰/۴۸ درصد (حدود نیم درصد) افزایش داشته است.

- مجموع اعتبارات هزینه‌ای ۴،۶۶۹،۱۳۰ میلیون ریال است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۷، معادل ۲/۸۹ درصد رشد داشته و مجموع اعتبارات تملک سرمایه‌ای سازمان در لایحه برابر ۶،۴۵۶،۱۹۰ میلیون ریال است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۷ معادل ۱/۱۹ درصد کاهش نشان می‌دهد.

- در فصل میراث فرهنگی، بیش‌ترین میزان اعتبار متعلق به برنامه تأمین، حفاظت، مرمت و معرفی میراث غیرمنقول فرهنگی و تاریخی (۳،۲۲۱،۷۹۹ میلیون ریال) در فصل گردشگری مربوط به برنامه توسعه گردشگری داخلی (۳،۱۱۳،۵۹۰ میلیون ریال) و در فصل صنایع دستی، مربوط به برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی (۳۶۰،۰۰۰ میلیون ریال) است.

- در خصوص تبصره‌های ماده‌واحد فقط تبصره «۱۱» بند «د» با موضوع عوارض خروج از کشور مستقیماً به سازمان اختصاص دارد که در این ارتباط گزارش حاضر پیشنهادهایی را ارائه کرده است.

- در ارتباط با تطبیق لایحه پیشنهادی با قانون برنامه ششم توسعه علی‌رغم برخی تکالیف قانونی در مجموع لایحه پیشنهادی نمی‌تواند انتظار و تأکید قوانینبیلادستی و قانون برنامه ششم (به ویژه مواد (۲)، (۹۷)، (۹۸)، (۹۹) و (۱۰۰)) را در خصوص استفاده از ظرفیت‌های این حوزه پوشش دهد.

- تفکیک برنامه‌ها و فعالیت‌های هر بخش از اعتبارات هزینه‌ای گام مهمی در راستای شفافیت سازمان است که زمینه نظارت بیش‌تر بر اهداف و عملیات سازمان را میسر می‌کند. نکته قابل تأمل این است که برنامه‌های سازمان از یک روال کلی انشایی برخوردار است به طوری که سرفصل‌های برنامه‌ها و فعالیت‌ها نیز با وجود تغییر مدیریت‌ها و رویکردها در این سازمان و همچنین طبق اولویت‌های برنامه ششم توسعه تغییر نکرده است.

مقدمه

گزارش حاضر به تبیین و بررسی وضعیت اعتبارات میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در سال ۱۳۹۸ و مقایسه آن با مصوب و قانون سال ۱۳۹۷ می‌پردازد. این گزارش با مرور اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و هزینه‌ای، درآمدهای بخش و مقایسه آن با مصوب و قانون سال ۱۳۹۷ در جداول مختلف تنظیم شده است. بررسی‌ها در دو سطح فصل (فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری) و سازمان (سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری)^۱ صورت پذیرفته است.

بررسی مجموع اعتبارات سه فصل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

مجموع اعتبار امور ده‌گانه از منابع بودجه عمومی دولت در لایحه سال ۱۳۹۸ برابر با ۳،۸۴۳،۰۹۹،۳۲۶ میلیون ریال است که از این رقم، اعتباری معادل ۸۰،۵۶۳،۴۱۳ میلیون ریال (حدود ۸ هزار میلیارد تومان) برای امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری در نظر گرفته شده است. به عبارت دیگر ۲/۰۹ درصد از امور ده‌گانه به این امور تعلق گرفته است. امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری به هشت فصل تقسیم شده که سه فصل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری^۲ از آن جمله است. اعتبارات سه فصل مزبور به قرار جدول ۱ است. از این منظر، بیش‌ترین میزان اعتبار، متعلق به فصل میراث فرهنگی با ۵،۴۹۳،۰۰۰ میلیون ریال (۶/۸۲ درصد از امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری) است و پس از آن فصل گردشگری با ۴،۰۷۰،۱۹۰ میلیون ریال (۵/۰۵ درصد امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری) و فصل صنایع دستی با ۹۳۶،۵۳۰ میلیون ریال (۱/۱۶ درصد امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری) کم‌ترین اعتبار را در میان سه فصل مزبور داراست. سه فصل در مجموع اعتباری برابر ۱۰،۴۹۹،۷۲۰ میلیون ریال را دربرمی‌گیرند که معادل ۱۳/۰۳ درصد از اعتبارات امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری و ۰/۲۱ درصد از بودجه منابع عمومی دولت است. فصل میراث فرهنگی ۰/۱۱ درصد، فصل گردشگری ۰/۰۸ درصد و فصل صنایع دستی ۰/۰۲ درصد از منابع بودجه عمومی دولت را شامل می‌شوند.

۱. با کد دستگاہ ۱۱۳۷۰۰.

۲. در میان فصول ذیل امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری، فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری در میان همه فصول مشترک بوده و لذا به دلیل مشخص نبودن اعتبار هر فصل از فصل تحقیق و توسعه از ذکر آن اجتناب شده است.

جدول ۱. برآورد اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل‌های میراث فرهنگی،

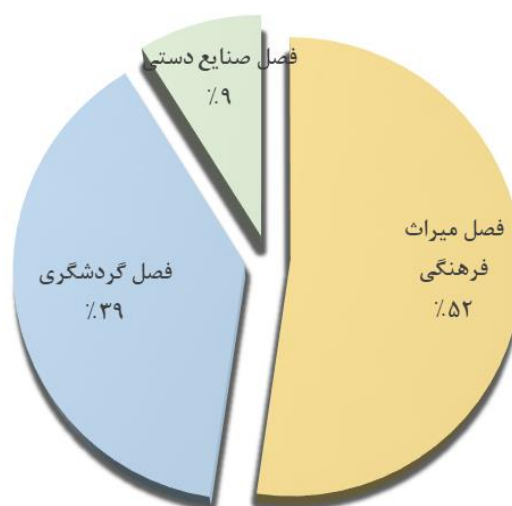
صنایع دستی (ملی و استانی) (میلیون ریال)

سهم هر فصل از امور در لایحه ۱۳۹۸	جمع کل			اعتبارات تملک سرمایه‌ای در لایحه ۱۳۹۸	اعتبارات هزینه‌ای در لایحه ۱۳۹۸	عنوان امور / فصل	شماره طبقه‌بندی
	درصد رشد	لایحه ۱۳۹۸	مصوب ۱۳۹۷				
۱۳۹۸	-۰/۵۸	۸۰,۵۶۳,۴۱۳	۸۱,۰۳۱,۰۹۶	۱۹,۶۲۲,۰۶۳	۶۰,۹۴۱,۳۵۰	امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری	۱۷۰۰۰۰۰۰۰
۶/۸۲	۲۳/۶۶	۵,۴۹۳,۰۰۰	۴,۴۴۲,۱۱۵	۳,۳۹۳,۶۰۰	۲,۰۹۹,۴۰۰	فصل میراث فرهنگی	۱۷۰۴۰۰۰۰۰
۵/۰۵	۳۱/۷۶	۴,۰۷۰,۱۹۰	۳,۰۸۹,۰۷۰	۲,۷۹۲,۱۹۰	۱,۲۷۸,۰۰۰	فصل گردشگری	۱۷۰۶۰۰۰۰۰
۱/۱۶	۳/۱۰	۹۳۶,۵۳۰	۹۰۸,۳۶۵	۹۰,۰۰۰	۸۴۶,۵۳۰	فصل صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۰۰۰
۱۳/۰۳	۲۴/۴۱	۱۰,۴۹۹,۷۲۰	۸,۴۳۹,۵۵۰	۶,۲۷۵,۷۹۰	۴,۲۲۳,۹۳۰	مجموع سه فصل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	

بر اساس نمودار ذیل بیش‌ترین اعتبار سازمان به فصل میراث فرهنگی و پس از آن فصل گردشگری و در نهایت فصل صنایع دستی تعلق می‌گیرد. نمودار گویای این مطلب است که سهم هریک از بخش‌های سازمان از بودجه پیشنهادی به چه مقدار است.

نمودار ۱. سهم اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع

دستی و گردشگری از مجموع سه فصل در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

بررسی تبصره‌های مرتبط با حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

در جدول ذیل به بررسی تبصره‌های مرتبط با حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری می‌پردازیم:

جدول ۲. تبصره‌های مرتبط با حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

پیشنهاد	اظهار نظر	متن تبصره	تبصره	
			بند	جزء
از آنجایی که تبصره پیشنهادی متن تبصره «۲» بند «ب» ماده (۵۲) قانون الحاق برخی از مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) را اصلاح می‌کند و با توجه به اینکه گردشگری در کنار صنعت و معدن و صادرات کالاهای صنعتی و معدنی موارد اصلی موضوع بند «ب» ماده (۵۲) هستند، پیشنهاد می‌گردد سهم هریک از این بخش‌ها از منبع اختصاصی مذکور تعیین گردد تا حوزه‌های مختلف تکلیف خود را در مورد سهم خود و مطالبه آن شفاف‌تر بیان نمایند.	با توجه به اینکه بند «پ» ماده (۲) قانون برنامه ششم توسعه به گردشگری به عنوان یکی از اولویت‌های کشور در طول قانون برنامه ششم توسعه اشاره شده و همچنین مواد (۹۷)، (۹۸)، (۹۹) و (۱۰۰) قانون برنامه حوزه گردشگری را مورد تأکید قرار داده است، با وجود این در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ جهش محسوسی نسبت به بودجه این بخش از حوزه اقتصاد و فرهنگ کشور ملاحظه نمی‌شود و همچنین با توجه به بین‌بخشی بودن توسعه گردشگری سهم هریک از ذی‌نفعان در زنجیره توسعه گردشگری در کشور در بودجه دستگاه‌ها و ذی‌نفعان این حوزه لحاظ نشده است.	۶. عبارت «یک درصد (۱٪)» مندرج در تبصره «۲» ماده (۵۲) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مذکور به عبارت «یک واحد درصد» اصلاح می‌شود. برنامه‌های موضوع این حکم به پیشنهاد مشترک هر یک از دستگاه‌های اجرایی و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، به تأیید سازمان برنامه و بودجه کشور خواهد رسید. آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور و با همکاری وزارتخانه‌های تعاون، کار و رفاه اجتماعی، صنعت، معدن و تجارت، فناوری اطلاعات و ارتباطات، جهاد کشاورزی و کشور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	«الف»	«۶»
			«۱۸»	
پیشنهاد می‌گردد عوارض سفر به عتبات در ایام غیراربعین به عوارض خروج هوایی ۵۰۰،۰۰۰ ریال تغییر یابد و همچنین برای سفرهای هوایی بار دوم و سوم و بیش‌تر عتبات نیز افزایش معادل ۵۰ و ۱۰۰ درصدی لحاظ گردد. همچنین با توجه به ابهام در سفرهای خروجی صورت گرفته برای بار دوم و سوم و بیش‌تر و اینکه مبلغ دریافتی جهت توسعه زیرساخت‌ها و تأسیسات گردشگری و حمایت از بخش میراث فرهنگی و صنایع دستی از سفرهای عتبات نیز اخذ گردد، پیشنهاد می‌شود که معادل ۴۰ درصد به جای ۴۰۰،۰۰۰ ریال و برای همه سفرهای خروجی منظور گردد و اعتبار حصول یافته برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری و صنایع دستی در اعتبارات استانی جدول ۱-۱۰ منظور گردد.	با توجه به اینکه افرادی که برای ایام اربعین از مرزهای زمینی خارج می‌شوند (۲۴ شهریورماه ۱۳۹۸ تا ۱۲ آبان‌ماه ۱۳۹۸) معاف هستند، ولی افرادی که در سایر ایام سال به زیارت عتبات می‌روند از معافیت برخوردار نیستند و معادل قانون سال ۱۳۹۶ (خروج هوایی ۳۷۵،۰۰۰ ریال و خروج زمینی و دریایی ۱۲۵،۰۰۰ ریال) محاسبه خواهد شد. اولاً باید گفت که مبلغ عوارض خروج (به ویژه برای عتبات) بر اساس قانون سال ۱۳۹۶ با توجه به تورم ایجاد شده بسیار پایین است. دوم اینکه در ایام غیراربعین جهت سفر به عتبات برای بار دوم و چندم افزایشی صورت نمی‌گیرد. سوم اینکه اختصاص مبلغ چهارصد هزار (۴۰۰،۰۰۰) ریال از عوارض خروجی فقط مرتبط با بند «الف» و «ب» است و از عوارض خروجی عتبات هیچ مبلغی به حوزه گردشگری اختصاص نمی‌یابد.	د) در سال ۱۳۹۸ عوارض خروج از کشور برای زائران عتبات بر اساس قانون بودجه سال ۱۳۹۶ اخذ می‌شود. زائران اربعین که از تاریخ ۲۴ شهریورماه ۱۳۹۸ تا ۱۲ آبان‌ماه ۱۳۹۸ از مرزهای زمینی به مقصد کشور عراق از کشور خارج می‌شوند از پرداخت عوارض خروج معاف می‌باشند.	«د»	«۱۱»
			«۱۱»	

در نهایت در ارتباط با بند «د» تبصره «۱۱» پیشنهاد می‌شود که ردیف ۳ جدول ۱۶ ماده‌واحد لایحه پیشنهادی ۱۳۹۸ به صورت زیر اصلاح گردد.

(ریال)

۲,۲۰۰,۰۰۰	الف) عوارض خروج برای هر نفر	۳
۱,۱۰۰,۰۰۰	ب) عوارض خروج زائران حج تمتع و عمره	
۵۰۰,۰۰۰	ج) عوارض خروج هوایی زائرین عتبات عالیات	
۱۲۷,۵۰۰	د) عوارض خروج زمینی و دریایی عتبات عالیات	
معاف	زائرین اربعین از تاریخ ۲۴ شهریورماه ۱۳۹۸ تا ۱۲ آبان‌ماه ۱۳۹۸ که از مرزهای زمینی به مقصد کشور عراق از کشور خارج می‌شوند از پرداخت عوارض خروج معاف می‌باشند.	
<p>ارقام پیش‌بینی شده در اجزای فوق به‌استثنای بند «د» برای سفرهای هوایی دوم به میزان ۵۰ درصد و سفرهای هوایی سوم و بیش‌تر به میزان ۱۰۰ درصد افزایش خواهد یافت.</p> <p>معادل ۴۰ درصد از کل عوارض خروج برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری و صنایع دستی (اعتبارات تملک سرمایه‌ای) در اختیار استان‌ها قرار گیرد و در موضوع اعتبارات استانی جدول ۱۰-۱ منظور گردد. ۵۰ درصد اعتبار این موضوع جهت توسعه زیرساخت‌های گردشگری و زائران اربعین در اختیار استان‌های ایلام، کرمانشاه و خوزستان قرار می‌گیرد.</p>		

تطبیق لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ با قانون برنامه ششم توسعه

- توسعه گردشگری یکی از موضوعاتی است که هم در سیاست‌های کلی برنامه ششم (بند «۵۰») مورد تأکید قرار گرفته است و هم در بند «پ» ماده (۲) قانون برنامه مذکور به عنوان یکی از اولویت‌های کشور در طول دوران اجرای قانون برنامه ششم توسعه با آن اشاره شده است. با بررسی محتوای لایحه پیشنهادی با قانون برنامه و انتظاراتی که این قانون در مواد (۲)، (۹۷)، (۹۸)، (۹۹) و (۱۰۰) در حوزه گردشگری دارد می‌توان دریافت که با وجود هم‌سویی کلی لایحه ارائه شده با قانون، لکن این لایحه انتظارات مورد نظر قانون برنامه را مرتفع نمی‌کند.
- لایحه پیشنهادی پیش‌بینی اعتباری خاصی را برای تحقق جزء «۱» بند «الف» ماده (۹۸) قانون برنامه ششم ذیل برنامه‌های هیچ‌یک از دستگاه‌های اجرایی منظور نکرده است.
- با وجود اینکه در جزء «۲» بند «الف» ماده (۹۸) قانون برنامه ششم توسعه بر مستثنا بودن تأسیسات گردشگری از شمول قانون نظام صنفی، تأکید شده است، اما اختلاف میان دستگاه‌های اجرایی و بلا تکلیفی بخش خصوصی به قوت خود باقی است.
- مقایسه تطبیقی میان لایحه بودجه پیشنهادی با انتظارات ذیل بند «ب» ماده (۹۸) مبنی بر «مستندسازی، حفاظت و مرمت و معرفی میراث فرهنگی (اعم از ملموس و ناملموس) میراث طبیعی، ایجاد شهرهای جهانی صنایع دستی و احیای هنرهای سنتی در حال زوال در حوزه فرهنگ و تمدن

ایرانی» نشان می‌دهد این موارد در لایحه پیشنهادی مورد توجه قرار گرفته است و روستاها هم به آن اضافه شده است، اما به نسبت سال گذشته اهداف کمی کم‌تری را برنامه‌ریزی کرده‌اند.

۵. ماده (۹۹) قانون برنامه توسعه مبنی بر «تهیه و اجرای طرح بهسازی و احیای حداقل ۳۰۰ روستای دارای بافت باارزش تاریخی و فرهنگی و روستاهای هدف گردشگری از محل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» مورد توجه قرار نگرفته است.

۶. با توجه به اینکه تحقق بند «الف» ماده (۱۰۰) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر تدوین سند راهبردی توسعه گردشگری تا پایان سال اول برنامه ششم بوده است، اما تاکنون برنامه‌ای تدوین نشده است.

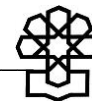
۷. علی‌رغم تصریح جزء «۲» بند «الف» ماده (۱۰۰) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر «اختصاص یارانه و تسهیلات مالی در چارچوب بودجه سنواتی» و اهمیت این موضوع در توسعه گردشگری برای جذب و حفظ سرمایه‌گذاری در این حوزه و نیز تصریح جزء «۳» بند «الف» ماده مذکور مبنی بر تدبیر اقدامات حمایتی در قالب بودجه سنواتی برای توسعه زیرساخت‌ها و حمایت از بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری، توجه چندانی به این موضوع نشده است.

۸. لایحه بودجه پیشنهادی برنامه و تدبیری برای تحقق بند «ب» ماده (۱۰۰) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر «ساماندهی گردشگری جنگل‌های شمال و شمال غرب کشور و زاگرس، سواحل شمالی و جنوبی با اولویت سواحل مکران» منظور نکرده است.

۹. بند «ت» ماده (۱۰۰) قانون برنامه ششم توسعه در خصوص موزه‌های هیئت امنایی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ مورد توجه قرار گرفته است.

بررسی مجموع اعتبارات سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (کد ۱۱۳۷۰۰) به عنوان یکی از معاونت‌های ریاست جمهوری، از چهار بخش سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی و مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملوس در آسیای میانه و غربی تشکیل شده است. مجموع اعتبارات در نظر گرفته شده برای این سازمان در لایحه سال ۱۳۹۸ معادل ۱۱,۱۲۵,۳۲۰ میلیون ریال است که نسبت به مصوب سال جاری ۰/۴۸ درصد (کم‌تر از نیم درصد) افزایش داشته است. بودجه بخش‌های سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ۲۸ درصد و پژوهشگاه میراث فرهنگی گردشگری ۲۸ درصد و

شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی^۱ ۵ درصد (کد ۱۱۳۷۰۰) افزایش یافته است و بودجه مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملموس در آسیای میانه و غربی ۱۵ درصد کاهش یافته است. در این میان، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (۲۸/۲۲ درصد) و پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری (۲۷/۳۵ درصد) بیش‌ترین افزایش را داشته‌اند و مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملموس در آسیای میانه و غرب با ۱۵ درصد شاهد کاهش چشمگیر در اعتبارات خود بوده است. بیش‌ترین میزان رشد در اعتبارات هزینه‌ای به پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری (۲۸/۵۴ درصد) تعلق دارد. همچنین پژوهشگاه در اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای خود نرخ رشد ۶/۹۶ درصد را دربرداشته است. علاوه بر این جمع ردیف‌های متفرقه غیرانتقال یافته (۲۱,۶۰۰ میلیون ریال) نیز به سرجمع اعتبارات سازمان اضافه شده است که صرفاً شامل ردیف متفرقه در جزء «۱۳» ردیف متفرقه ۵۵۰۰۰۰ (اعتبارات ردیف‌های موردی - موقت) با عنوان «سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری - کمک و ارائه حمایت مالی جهت تأمین سرمایه اولیه صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی» است.

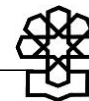
۱. شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی دارای مصوبه واگذاری است.

جدول ۳. مقایسه اعتبارات دستگاه‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ با مصوب بودجه سال ۱۳۹۷

(میلیون ریال)

کد دستگاه	عنوان	جمع اعتبارات هزینه‌ای			اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای			جمع		
		مصوب ۱۳۹۷	لایحه ۱۳۹۸	درصد رشد	مصوب ۱۳۹۷	لایحه ۱۳۹۸	درصد رشد	مصوب ۱۳۹۷	لایحه ۱۳۹۸	درصد رشد
۱۱۳۷۰۰	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۳,۹۲۰,۰۷۰	۴,۶۴۷,۵۳۰	۱۸/۵۶	۴,۷۵۳,۰۶۵	۶,۴۵۶,۱۹۰	۳۵/۸۳	۸,۶۷۳,۱۳۵	۱۱,۰۳۰,۷۲۰	۲۸/۰۲
۱	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۳,۵۰۴,۰۷۰	۴,۱۲۱,۵۳۰	۱۷/۶۲	۴,۷۱۰,۰۶۵	۶,۴۱۰,۵۹۰	۳۶/۱۰	۸,۲۱۴,۱۳۵	۱۰,۵۳۲,۱۲۰	۲۸/۲۲
۲	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری	۳۹۶,۰۰۰	۵۰۹,۰۰۰	۲۸/۵۴	۲۳,۰۰۰	۲۴,۶۰۰	۶/۹۶	۴۱۹,۰۰۰	۵۳۳,۶۰۰	۲۷/۳۵
۳	مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملموس در آسیای میانه و غربی	۲۰,۰۰۰	۱۷,۰۰۰	-۱۵	۰	۰	۰	۲۰,۰۰۰	۱۷,۰۰۰	-۱۵
۴	شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی	۰	۰	۰	۲۰,۰۰۰	۲۱,۰۰۰	۵	۲۰,۰۰۰	۲۱,۰۰۰	۵
۵	جمع ردیف‌های متفرقه غیرانتقال یافته*	۶۱۸,۰۰۰	۲۱,۶۰۰	-۹۶/۵۰	۱,۷۸۰,۸۳۱	۰	-۱۰۰	۲,۳۹۸,۸۳۱	۲۱,۶۰۰	-۹۹/۱۰
	مجموع اعتبارات (۵ تا)	۴,۵۳۸,۰۷۰	۴,۶۶۹,۱۳۰	۲/۸۹	۶,۵۳۳,۸۹۶	۶,۴۵۶,۱۹۰	-۱/۱۹	۱۱,۰۷۱,۹۶۶	۱۱,۰۲۵,۳۲۰	۰/۴۸

* اعداد مربوط به ردیف‌های متفرقه غیرانتقال یافته سال ۱۳۹۷ از قانون بودجه سال ۱۳۹۷ استخراج شده است.

اعتبارات میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در ردیف‌های متفرقه

اعتبارات پیش‌بینی شده سازمان از محل ردیف بودجه‌های متفرقه حداقل برابر ۳۰۹۳،۷۲۰ میلیون ریال (۳۰۹ میلیارد تومان) است که باید در سرجمع اعتبارات سازمان (کد ۱۱۳۷۰۰۰) در نظر گرفته شود. اعتبارات این سازمان از محل بودجه متفرقه شامل موارد ذیل است:

۱. در جزء «۱۳» ردیف متفرقه ۵۵۰۰۰۰ (اعتبارات ردیف‌های موردی - موقت) با عنوان «سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری - کمک و ارائه حمایت مالی جهت تأمین سرمایه اولیه صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی» بودجه‌ای برابر ۲۱،۶۰۰ میلیون ریال (۲ میلیارد و ۱۶۰ میلیون تومان) برای کمک به صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی^۱ پیش‌بینی شده است. اعتبارات متفرقه انتقال‌یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده‌واحد شامل:

۱. «سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری-تأمین، آماده‌سازی و اداره موزه‌ها و ابنیه تاریخی» با اعتبار ۴۵۰،۰۰۰ میلیون ریال (۴۵ میلیارد تومان) (۲۰۰،۰۰۰ میلیون ریال اعتبار هزینه‌ای و ۲۵۰،۰۰۰ میلیون ریال اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای).

۲. «توسعه زیرساخت‌ها و تأسیسات گردشگری و حمایت از بخش میراث فرهنگی و صنایع دستی» با اعتبار ۲،۴۶۴،۴۴۰ میلیون ریال (حدود ۲۴۶ میلیارد تومان) (۶۰۳،۸۵۰ میلیون ریال اعتبار هزینه‌ای و ۱،۸۶۰،۵۹۰ میلیون ریال اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای).

۳. «اشتغال و ترویج صنایع دستی» با اعتبار ۱۵۷،۶۸۰ میلیون ریالی (حدود ۱۶ میلیارد تومان) (اعتبار هزینه‌ای).

۴. «بیمه قالببافان و تولیدکنندگان صنایع دستی» با اعتبار ۱۰۵،۱۲۰ میلیون ریالی (حدود ۱۰ میلیارد تومان) (کل اعتبار هزینه‌ای) که در اختیار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی قرار می‌گیرد و در سرجمع اعتبارات انتقال‌یافته لحاظ نشده است.

در مورد حذف برخی ردیف‌های متفرقه غیرانتقال‌یافته ذکر این نکته لازم است که علت حذف آنها در لایحه پیشنهادی به این دلیل بوده است که برخی از آنها مانند اعتبار تخصیصی به کنگره جهانی گردشگری همدان صرفاً برای سال ۱۳۹۷ بوده است و لذا پس از برگزاری این رویداد دیگر اعتباری به این امر اختصاص داده نشده است.

۱. در لایحه سال ۱۳۹۷ عنوان این صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی بود.

اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ به تفکیک برنامه

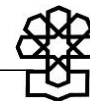
جدول پیوست اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری را به تفکیک برنامه نشان می‌دهد:

در فصل میراث فرهنگی، بیش‌ترین میزان اعتبار به ترتیب متعلق به برنامه تأمین، حفاظت، مرمت و معرفی میراث غیرمنقول فرهنگی و تاریخی (۳,۲۲۱,۷۹۹ میلیون ریال) و برنامه گسترش خدمات موزه‌ای (۱,۷۴۴,۲۰۱ میلیون ریال) است. در فصل گردشگری بیش‌ترین مبلغ مربوط به برنامه توسعه گردشگری داخلی (۳,۱۱۳,۵۹۰ میلیون ریال) و در فصل صنایع دستی، مربوط به برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی (۳۶۰,۰۰۰ میلیون ریال) است. در فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری، برنامه پژوهش‌های کاربردی (۱,۴۸۱,۳۰۱ میلیون ریال) بیش‌ترین میزان اعتبار را داشته است.

اعتبارات هزینه‌ای سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ به تفکیک برنامه و فعالیت

در این خصوص می‌توان گفت برنامه تنظیم و اجرای طرح‌های آماری (با کد: ۱۰۰۲۰۲۵۰۰۰) از ردیف‌هایی است که بیش از هفت سال است که اعتبار دریافت می‌کند، ولی تاکنون آمار علمی و قابل اتکایی از سازمان مربوطه در حوزه‌های فعالیتش اعم از میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ارائه نکرده است. به نظر می‌رسد که سازوکار اجرایی این برنامه نیازمند تغییر و تحولاتی است که در نهایت به تهیه و تدوین نظام آماری جامع و مستدل در حوزه‌های فعالیت سازمان منجر شود. همچنین باید گفت که تنظیم و اجرای طرح‌های آماری بیش‌تر نیازمند هماهنگی بین‌سازمانی با سایر ذی‌نفعان و ذی‌نشان است.

در ارتباط با برنامه گسترش خدمات موزه‌ای (با کد: ۱۷۰۴۰۰۵۰۰۰) که اعتباری حدود ۵۵۰ میلیون ریال دریافت می‌کند باید گفت که در دنیای کنونی موزه‌ها موظف هستند تا بخش بزرگی از هزینه‌های خود را تأمین کنند. امروزه با گسترش شاخه‌های دانش بازاریابی و ایجاد بحثی به عنوان بازاریابی موزه در جوامع آکادمیک، موزه‌ها فعال‌تر از گذشته در تأمین هزینه‌های خود هستند و قادرند بخشی از هزینه‌های خود را پوشش دهند. در این خصوص لازم است تا برای این بخش از هزینه‌های سازمان تدابیر بهتری اندیشیده شود و اعتباردهی به این امر با سیاستگذاری صحیح‌تر انجام شود.

در ارتباط با برنامه جذب گردشگران ورودی (با کد: ۱۷۰۶۰۰۱۰۰۰) می‌توان گفت که این برنامه باید متناسب با بازارهای هدف کشور و نوع گردشگری مورد نظر کشور برای توسعه باشد. به عبارتی زمانی که بیش از ۸۵ درصد از گردشگران ورودی به ایران از کشورهای همسایه هستند و تا زمانی که بیش از ۹۵ درصد از ورودی‌ها به کشور از کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی هستند، بنابراین باید اعتبار تخصیصی به جذب گردشگران ورودی به همین نسبت و با اولویت این بازارها باشد. ضمناً با توجه به ظرفیت‌های کشور در بعد طبیعت‌گردی، زیارت، سلامت و... باید گفت که اولویت جذب نوع گردشگران هم باید در برنامه‌ها مشخص شود.

در خصوص فعالیت برگزاری و شرکت در نمایشگاه‌ها، به عنوان یکی از فعالیت‌های برنامه جذب گردشگران ورودی باید گفت که سازمان گردشگری مشوق‌هایی را برای شرکت در نمایشگاه‌هایی ارائه دهد که بخش خصوصی رغبتی به حضور در آنها ندارد، نه نمایشگاه‌هایی که بخش خصوصی در آن شرکت فعال دارد. از آنجا که یک‌سوم بودجه جذب گردشگران ورودی برای شرکت در نمایشگاه‌ها است، به نظر می‌رسد تدابیر بهتری برای هزینه‌کرد این اعتبار باید اندیشیده شود. در بعد برگزاری نمایشگاه هم باید گفت این امر برای سازمان می‌تواند به جای هزینه‌کرد، منبعی برای کسب درآمد باشد. در نهایت پیشنهاد می‌شود سازمان فعالیت‌های ذیل برنامه جذب گردشگران (مانند حضور و شرکت در نمایشگاه‌ها و توزیع اقلام تبلیغاتی) را شفاف‌تر کند تا مشخص شود که اعتبار تخصیصی دقیقاً برای چه هدفی مصرف می‌شود.

در ارتباط با برنامه توسعه گردشگری داخلی (با کد: ۱۷۰۷۰۰۱۰۰۰) متأسفانه مانند رویه سابق این برنامه، در اولویت نخست سازمان قرار ندارد. توسعه گردشگری داخلی اساس توسعه پایدار در صنعت گردشگری است. کشورهای با تشابه ویژگی‌های ایران، روندهای توسعه گردشگری متفاوت‌تری دارند. در غالب این کشورها اولویت با سیاستگذاری و ساماندهی هرچه بیش‌تر گردشگری داخلی است. با این وجود گردشگری داخلی با توجه به بودجه پیش‌بینی شده برای آن که تقریباً یک‌سوم بودجه جذب گردشگران ورودی است، باید با تأمل بیش‌تری ارزیابی شود.

در ارتباط با صنایع دستی متأسفانه علی‌رغم تصریح سیاست‌های کلی برنامه ششم و اهمیت آن در برنامه سازمان در راستای اقتصاد مقاومتی، سهم قابل‌انکابی در لایحه ارائه شده وجود ندارد. این بخش به علت فعالانی که هیچ‌گونه صدایی نداشته و هیچ انجمن و تشکل صنفی فعالی ندارند همچنان کم‌فروغ‌ترین بخش سازمان در برنامه و بودجه پیشنهادی است. همچنین باید گفت که برنامه‌ها و فعالیت‌های سازمان در این بخش باید مبتنی بر مسائل واقعی این صنعت مانند تولید، ترویج، بازاریابی و فروش باشد.

در ارتباط با برنامه توسعه فن‌آفرینی (با کد: ۱۸۰۵۰۱۲۰۰۰) باید گفت این برنامه با توجه به شرایط کنونی و توسعه فناوری اطلاعات و فضای کسب‌وکارهای مبتنی بر اینترنت، نیازمند توجه بیش‌تر است و پیش‌بینی یا تخصیص اعتبار مورد نیاز این برنامه می‌تواند در آینده نتایج بهتری برای تمام بخش‌های سازمان داشته باشد.

مهم‌ترین نکته مغفول مانده در حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری مشخص کردن سهم هر یک از ذی‌نفعان در این حوزه‌هاست. با توجه به اینکه هر یک از این ذی‌نفعان در ماده (۳) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مشخص شده‌اند و در شورای عالی میراث فرهنگی و گردشگری عضویت دارند، نظام برنامه و بودجه‌ریزی کشور باید در جهت حرکت کند که هر کدام از این ذی‌نفعان بتوانند سهم خود را در نقشه کلی توسعه گردشگری و حفاظت از میراث فرهنگی انجام دهند. یکی دیگر از نکات مهم در ارتباط با برنامه‌ها و فعالیت‌های سازمان این است که سازمان در طی سالیان متوالی، بودجه و اعتباری برای کمک به شکل‌ها و انجمن‌های مختلف پیش‌بینی کرده است. در سال ۱۳۹۸ نیز بودجه‌ای در حدود ۱۰ میلیارد تومان در قالب‌های مختلف برای کمک به این شکل‌ها و انجمن‌ها در نظر گرفته است. ولی با وجود سپری شدن سالیان متمادی از تخصیص این اعتبار همچنان در بخش‌های قابل توجهی از حوزه‌های مرتبط با سازمان، شکل یا انجمن فعالی که بتواند اثرگذار باشد به ویژه در بخش صنایع دستی و میراث فرهنگی وجود ندارد.

اعتبار طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای

اعتبار طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در برآورد سال ۱۳۹۸ معادل ۴،۱۷۹،۲۵۰ میلیون ریال است که نسبت به ابلاغ سال ۱۳۹۷ معادل ۶۲/۹۲ درصد رشد داشته است.

برآورد فصل میراث فرهنگی نسبت به ابلاغ سال ۱۳۹۷ معادل ۵۸/۲۰ درصد رشد داشته است. غالب این اعتبارات در ارتباط با پروژه‌های حفاظت، مرمت و تملک دارایی است که سال اتمام اغلب آنها سال ۱۳۹۹ است. برنامه گسترش خدمات موزه‌های ذیل این فصل رشدی معادل ۱۱۵ درصد داشته است و در ارتباط با فعالیت‌هایی است که بیش از ۹۰ درصد آنها تا پایان سال ۱۳۹۹ اعتبار برای آنها پیش‌بینی شده است.

برآورد فصل گردشگری در سال ۱۳۹۸ معادل ۹۳۱،۶۰۰ میلیون ریال است که نسبت به ابلاغ سال ۱۳۹۷ معادل ۸۹/۰۶ درصد رشد داشته است. مهم‌ترین برنامه‌های این فصل عبارتند از: تأمین زیرساخت و ساماندهی سواحل دریای خزر (با برآورد ۷ میلیارد تومان)، کمک‌های فنی و اعتباری به بخش غیردولتی حوزه گردشگری (با برآورد ۳۲ میلیارد و ۷۰۰ میلیون تومان در قالب ۱ پروژه از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۹)، کمک‌های فنی و اعتباری و احداث سرویس‌های بهداشتی بین‌راهی (با برآورد ۲ میلیارد و ۱۰۰ میلیون تومان در قالب ۱۰۰۰ سرویس از سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۹ برای شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی)، مطالعه، شناسایی، امکان‌سنجی و ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز در مناطق نمونه گردشگری (با برآورد ۱۱ میلیارد تومان برای ۳۰۰ منطقه نمونه گردشگری از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۹)، مطالعه و ایجاد اردوگاه‌ها و مجتمع‌های خدمات گردشگری (با برآورد ۱۱ میلیارد و ۷۰۰

میلیون تومان در غالب تبصره «۱۳» از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۹) و در نهایت مطالعه، شناسایی، امکان‌سنجی و ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز قطب‌ها و محورهای گردشگری (با برآورد ۲۳ میلیارد تومان از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۹).

برآورد فصل صنایع دستی در سال ۱۳۹۸ معادل ۹۰،۰۰۰ میلیون ریال است که نسبت به ابلاغ سال ۱۳۹۷ معادل ۲۰ درصد رشد داشته است. این اعتبار ذیل برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی و در غالب کمک‌های فنی و اعتباری به بخش غیردولتی حوزه صنایع دستی (برای پنج پروژه که از سال ۱۳۹۰ شروع و تا ۱۳۹۹ ادامه دارد) تخصیص می‌یابد.

جدول ۴. اعتبار طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای حوزه میراث فرهنگی،

صنایع دستی و گردشگری در سال ۱۳۹۸

شماره طبقه‌بندی	عنوان	عملکرد دوران برنامه پنجم و قبل از آن	عملکرد ۱۳۹۶	ابلاغ ۱۳۹۷	برآورد ۱۳۹۸	درصد رشد ۱۳۹۸ نسبت به ۱۳۹۷	پیش‌بینی سال‌های بعد	جمع کل
۱۷۰۴۰۰۰۰۰۰	فصل میراث فرهنگی	۱۱،۸۱۶،۵۰۸	۲،۵۰۳،۳۸۹	۱،۹۸۷،۰۴۹	۳،۱۴۳،۶۰۰	۵۸	۵،۵۶۵،۵۲۰	۲۵،۰۱۶،۰۶۶
۱۷۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه تأمین، حفاظت، مرمت و معرفی میراث غیرمنقول فرهنگی	۷،۹۶۳،۳۲۶	۱،۵۳۸،۲۱۵	۱،۴۳۵،۲۹۱	۱،۹۵۶،۷۹۹	۳۶	۱،۲۶۰،۱۸۱	۱۴،۱۵۳،۸۱۲
۱۷۰۴۰۰۵۰۰۰	برنامه گسترش خدمات موزه‌ای	۳،۸۵۳،۱۸۲	۹۶۵،۱۷۴	۵۵۱،۷۵۸	۱،۱۸۶،۸۰۱	۱۱۵	۴،۳۰۵،۳۳۹	۱۰،۸۶۲،۲۵۴
۱۷۰۶۰۰۰۰۰۰	فصل گردشگری	۴،۶۷۸،۳۰۶	۶۰۴،۵۴۵	۴۹۲،۷۵۰	۹۳۱،۶۰۰	۸۹	۸،۱۶۴،۷۴۱	۱۴،۸۷۱،۹۴۲
۱۷۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه توسعه گردشگری داخلی	۴،۲۷۹،۷۲۳	۵۴۷،۹۳۵	۴۷۰،۲۵۰	۸۷۵،۰۰۰	۸۶	۸،۱۶۴،۷۴۱	۱۴،۳۳۷،۶۴۹
۱۷۰۶۰۰۳۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۳۹۸،۵۸۳	۵۶،۶۱۰	۲۲،۵۰۰	۵۶،۶۰۰	۱۵۲	۰	۵۳۴،۲۹۳
۱۷۰۷۰۰۰۰۰۰	فصل صنایع دستی	۱۸۸،۴۶۸	۱۳۰،۰۰۰	۷۵،۰۰۰	۹۰،۰۰۰	۲۰	۱،۴۱۵،۰۰۰	۱،۸۹۸،۴۶۸
۱۷۰۷۰۰۱۰۰۰	برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی	۱۸۸،۴۶۸	۱۳۰،۰۰۰	۷۵،۰۰۰	۹۰،۰۰۰	۲۰	۱،۴۱۵،۰۰۰	۱،۸۹۸،۴۶۸
۱۷۰۸۰۰۰۰۰۰	فصل تحقیق و توسعه، در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری	۲۴۷،۴۲۶	۵۰۰	۱۰،۴۹۴	۱۴،۰۵۰	۳۴	۲۲۶،۶۵۰	۴۹۹،۱۲۰
۱۷۰۸۰۰۱۰۰۰	برنامه پژوهش‌های کاربردی	۲۴۷،۴۲۶	۵۰۰	۱۰،۴۹۴	۱۴،۰۵۰	۳۴	۲۲۶،۶۵۰	۴۹۹،۱۲۰
	جمع	۱۶،۹۳۰،۷۰۸	۳،۲۳۸،۴۳۴	۲،۵۶۵،۲۹۳	۴،۱۷۹،۲۵۰	۶۳	۱۵،۳۷۱،۹۱۱	۴۲،۲۸۵،۵۹۶

مقایسه درآمدهای حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

درآمدهای دستگاه سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (کد ۱۱۳۷۰۰) شامل درآمدهای متعلق به بخش‌های سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی فرهنگی، شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی و شرکت توسعه گردشگری ایران می‌شود. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، رشد درآمدی چشمگیری اتفاق نیافتاده است و بخش‌هایی از جمله شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی (۷۰-) و شرکت توسعه گردشگری ایران (۹۳/۰۴-)، با کاهش درآمد مواجه بوده‌اند. شایان توجه است که تمامی درآمدها بجز درآمد حاصل از ورودی موزه‌ها و محوطه‌های تاریخی و سایر منافع حاصله و بخشی از درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی، جزء درآمدهای عمومی به‌شمار می‌روند.

در سال ۱۳۹۸ عوارض خروج از کشور برای زائران عتبات بر اساس قانون سال ۱۳۹۶ اخذ می‌شود و زائران اربعین عتبات از پرداخت عوارض خروج معاف هستند.

همچنین طبق لایحه پیشنهادی مبلغ ۴۰۰,۰۰۰ ریال فقط از افرادی که به غیر از عتبات سفر کرده و یا سفر حج تمتع یا عمره رفته باشند، به سازمان تعلق می‌گیرد و از کسانی که در طول سال بجز ایام اربعین به عتبات سفر می‌کنند، مبلغی عاید سازمان نمی‌شود.

با وجود این، با فرض اینکه خروج ۵,۵۰۰,۰۰۰ نفر (از ۱۰,۵۰۰,۰۰۰ نفر خروجی ۱۳۹۶) به غیر از عتبات بوده است و با فرض ثابت شدن تعداد خروجی و میزان یک خروجی برای هر فرد، در سال ۱۳۹۸ مبلغ ۲,۲۰۰,۰۰۰ میلیون ریال از این محل عاید سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری می‌شود. اما محل هزینه‌کرد این اعتبار به صورت شفاف مشخص نیست.

در ضمن می‌توان گفت چنانچه سهم سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری از عوارض خروج از کشور به ۴۰ درصد تغییر یابد درآمد از این محل (به غیر از عوارض خروج سفرهای هوایی عتبات، که پیشنهاد شده است برای سال ۱۳۹۸ شامل افزایش ۵۰ درصدی در نوبت دوم و ۱۰۰ درصدی در نوبت سوم و بیش‌تر شود و سازمان نیز از آن سهم دریافت کند) با توجه به پیش‌بینی دولت از درآمد عوارض خروج، ۵۶۰ میلیارد تومان خواهد شد.

جدول ۵. مقایسه درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی‌های مالی برحسب دستگاه و جزء در بودجه سال ۱۳۹۸ با قانون بودجه سال ۱۳۹۷

(میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	قانون بودجه ۱۳۹۷			لایحه بودجه ۱۳۹۸			درصد رشد
		درآمد عمومی	درآمد اختصاصی	جمع	درآمد عمومی	درآمد اختصاصی	جمع	
۱۱۳،۷۰۰	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۸۸۹،۵۲۰	۵۶۰،۰۰۰	۱،۴۴۹،۵۲۰	۶۹۰،۷۳۶	۷۶۰،۰۰۰	۱،۴۵۰،۷۳۶	۰/۰۸
	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۸۴۶،۰۰۰	۴۵۰،۰۰۰	۱،۲۹۶،۰۰۰	۶۵۷،۰۰۰	۶۵۰،۰۰۰	۱،۳۰۷،۰۰۰	۰/۸۵
۱۳۰،۳۰۱	درآمدهای حاصل از اجاره ساختمان‌ها و اراضی	۱۹۰،۰۰۰	۰	۱۹۰،۰۰۰	۲۰۰،۰۰۰	۰	۲۰۰،۰۰۰	۵/۲۶
۱۴۰،۱۰۳	درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی	۶،۰۰۰	۰	۶،۰۰۰	۷،۰۰۰	۰	۷،۰۰۰	۱۶/۶۷
۱۴۰،۱۲۵	درآمد حاصل از ورودی موزه‌ها و محوطه‌های تاریخی و سایر منافع حاصله	۶۵۰،۰۰۰	۴۵۰،۰۰۰	۱،۱۰۰،۰۰۰	۴۵۰،۰۰۰	۶۵۰،۰۰۰	۱،۱۰۰،۰۰۰	۰
	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری	۰	۱۱۰،۰۰۰	۱۱۰،۰۰۰	۰	۱۱۰،۰۰۰	۱۱۰،۰۰۰	۰
۱۴۰،۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۰	۱۱۰،۰۰۰	۱۱۰،۰۰۰	۰	۱۱۰،۰۰۰	۱۱۰،۰۰۰	۰
	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری - صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی فرهنگی	۳۳،۰۰۰	۰	۳۳،۰۰۰	۳۳،۰۰۰	۰	۳۳،۰۰۰	۰
۱۳۰،۳۰۱	درآمدهای حاصل از اجاره ساختمان‌ها و اراضی	۳۳،۰۰۰	۰	۳۳،۰۰۰	۲۸،۰۰۰	۰	۲۸،۰۰۰	۱۵/۱۵-
۱۴۰،۱۰۳	درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی*	۰	۰	۰	۵،۰۰۰	۰	۵،۰۰۰	---
	شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی	۲۰	۰	۲۰	۶	۰	۶	-۷۰/۰۰
۱۳۰،۱۰۱	درآمد سود سهام ابرازی (۵۰ درصد سود ویژه و سود سهام شرکت نفت علی‌الحساب سال جاری) کلیه شرکت‌های دولتی	۲۰	۰	۲۰	۶	۰	۶	-۷۰/۰۰
	شرکت توسعه گردشگری ایران	۱۰،۵۰۰	۰	۱۰،۵۰۰	۷۳۰	۰	۷۳۰	-۹۳/۰۵
۱۳۰،۱۰۱	درآمد سود سهام ابرازی (۵۰ درصد سود ویژه و سود سهام شرکت نفت علی‌الحساب سال جاری) کلیه شرکت‌های دولتی	۱۰،۵۰۰	۰	۱۰،۵۰۰	۷۳۰	۰	۷۳۰	-۹۳/۰۵

* در قانون بودجه ۱۳۹۷ موجود نبود و در لایحه سال ۱۳۹۸ لحاظ شده است.

بودجه شرکت‌های سودده

بر اساس لایحه سال ۱۳۹۸، دو شرکت سودده و دو شرکت سربه‌سر در حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری وجود دارد. شایان ذکر است که شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی و شرکت توسعه گردشگری ایران دارای مصوبه واگذاری هستند. اما شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی از سال ۱۳۸۷ دارای ردیف کمک‌های فنی و اعتباری و احداث سرویس‌های بهداشتی بین راهی (با شماره طبقه‌بندی: ۱۷۰۶۰۰۰۰۰۰) برای احداث ۱۰۰۰ مجموعه سرویس بین راهی با اعتبار ۱,۲۴۲,۵۳۴ میلیون ریال است که از سال شروع تاکنون اعتباری حدود ۸۴۹,۳۶۰ میلیون ریال را دریافت کرده است.

جدول ۶. بودجه شرکت‌های سودده در زمینه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

(میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	درآمد	هزینه
۲۶۳۰۰۰	شرکت سهامی سازمان صنایع دستی ایران - در حال تصفیه	۰	۰
۲۸۴۱۰۰	شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی*	۱۲,۴۹۰	۱۲,۴۷۸
۲۸۴۵۰۰	سازمان ایرانگردی و جهانگردی - در حال تصفیه	۰	۰
۲۹۵۲۶۰	شرکت توسعه گردشگری ایران**	۶۰۷,۰۰۰	۶۰۵,۰۰۰

* دارای مصوبه واگذاری.

** در قانون ۱۳۹۷ نبود و امسال آمده است.

پیشنهادها

پیشنهادهای ذیل برای تقویت توجه به این حوزه مطرح می‌شود:

- توجه بیش‌تر به بحث توسعه صنعت گردشگری (به ویژه گردشگری داخلی) در ساختار بودجه، با توجه به تأکید در بند «پ» ماده (۲) قانون برنامه ششم توسعه به عنوان یکی از اولویت‌های توسعه کشور،
- تعیین سهم واقعی گردشگری از عوارض خروج از کشور برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری و صنایع دستی استان‌ها،
- تعیین سهم واقعی گردشگری از ماده (۵۲) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)،

۴. تغییر و تحول برنامه‌ها و فعالیت‌های سازمان با توجه به انتظارات قانون برنامه ششم توسعه در مواد (۹۷)، (۹۸)، (۹۹) و (۱۰۰).
۵. ایجاد سازوکار نظارتی در خصوص برنامه‌ها و فعالیت‌های ذیل آنها توسط قوه مقننه،
۶. مشخص کردن وظایف سایر ذی‌نفعان حوزه گردشگری و میراث فرهنگی (دستگاه‌ها مشمول ماده (۳) قانون تشکیل میراث فرهنگی و گردشگری) و تعیین وظایف هر یک از آنها در نقشه پیشرفت در حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی،
۷. افزایش سهم گردشگری داخلی (به ویژه اعتبارات هزینه‌ای) با توجه به اهمیت این بخش در توسعه گردشگری،
۸. تقویت سهم صنایع دستی در بودجه با توجه به حجم عظیم افراد درگیر در این حوزه و توجه به مسائل و مشکلات اصلی این حوزه مانند تولید، ترویج، بازاریابی و فروش.

پیشنهادهای بودجه‌ای

تبصره «۱۸» بند «الف» جزء «۶» پیشنهاد می‌شود از آنجایی که تبصره پیشنهادی متن تبصره «۲» بند «ب» ماده (۵۲) قانون الحاق برخی از مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) را اصلاح می‌کند و با توجه به اینکه گردشگری در کنار صنعت و معدن و صادرات کالاهای صنعتی و معدنی موارد اصلی موضوع بند «ب» ماده (۵۲) هستند. سهم هر یک از این بخش‌ها از منبع اختصاصی مذکور تعیین شود تا حوزه‌های مختلف تکلیف خود را در مورد سهم خود و مطالبه آن شفاف‌تر بیان کنند.

تبصره «۱۱» بند «د» - با توجه به فقدان ادله منطقی برای معافیت زائران عتبات عالیات در سفرهای دوم به بالا (که از مسیرهای هوایی تردد می‌کنند) از افزایش عوارض خروج از کشور، پیشنهاد می‌شود، این مسافران خارجی نیز مشمول افزایش ۵۰ و ۱۰۰ درصدی در سفرهای دوم و سوم و بالاتر مطابق جدول زیر شوند.

همچنین پیشنهاد می‌شود عوارض سفر به عتبات در ایام غیر اربعین به عوارض خروج هوایی ۵۰۰,۰۰۰ ریال تغییر یابد.

همچنین با توجه به ابهام در سفرهای خروجی صورت‌گرفته برای بار دوم و سوم و بیش‌تر و اینکه مبلغ دریافتی جهت توسعه زیرساخت‌ها و تأسیسات گردشگری و حمایت از بخش میراث فرهنگی و صنایع دستی از سفرهای عتبات نیز اخذ شود، پیشنهاد می‌شود که معادل ۴۰ درصد به جای ۴۰۰,۰۰۰ ریال و برای همه سفرهای خروجی منظور گردد و اعتبار حصول یافته برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری و صنایع دستی در اعتبارات استانی جدول ۱۰-۱ منظور شود.

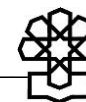
در نهایت در ارتباط با بند «د» تبصره «۱۱» پیشنهاد می‌شود که ردیف ۳ جدول ۱۶ صفحه ۳۱۳ ماده‌واحد لایحه پیشنهادی سال ۱۳۹۸ به صورت زیر اصلاح گردد.

(ریال)

۲,۲۰۰,۰۰۰	الف) عوارض خروج برای هر نفر	۳
۱,۱۰۰,۰۰۰	ب) عوارض خروج زائران حج تمتع و عمره	
۵۰۰,۰۰۰	ج) عوارض خروج هوایی زائرین عتبات عالیات	
۱۲۷,۵۰۰	د) عوارض خروج زمینی و دریایی عتبات عالیات	
معاف	زائرین اربعین از تاریخ ۲۴ شهریورماه ۱۳۹۸ تا ۱۲ آبان ماه ۱۳۹۸ که از مرزهای زمینی به مقصد کشور عراق از کشور خارج می‌شوند از پرداخت عوارض خروج معاف می‌باشند.	
<p>ارقام پیش‌بینی شده در اجزای فوق به استثنای بند «د» برای سفرهای دوم به میزان ۵۰ درصد و سفرهای سوم و بیش‌تر به میزان ۱۰۰ درصد افزایش خواهد یافت.</p> <p>معادل ۴۰ درصد از کل عوارض خروج برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری و صنایع دستی (اعتبارات تملک سرمایه‌ای) در اختیار استان‌ها قرار می‌گیرد و در موضوع اعتبارات استانی جدول ۱۰-۱ منظور گردد. ۵۰ درصد اعتبار این موضوع جهت توسعه زیرساخت‌های گردشگری و زائران اربعین در اختیار استان‌های ایلام، کرمانشاه و خوزستان قرار می‌گیرد.</p>		

منابع و مآخذ

۱. لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور.
۲. قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور.

جدول اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به تفکیک برنامه - ملی

(میلیون ریال)

درصد رشد ۱۳۹۸ نسبت به ۱۳۹۷	جمع کل ۱۳۹۸ اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای	جمع کل ۱۳۹۷ اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای	اعتبارات تملک سرمایه‌ای			اعتبارات هزینه‌ای			عنوان امور / فصل / برنامه	شماره طبقه‌بندی
			درصد رشد ۱۳۹۸ نسبت به ۱۳۹۷	جمع ۱۳۹۸	مصوب ۱۳۹۷	درصد رشد ۱۳۹۸ نسبت به ۱۳۹۷	جمع ۱۳۹۸	مصوب ۱۳۹۷		
-۰.۵	۸۰.۵۶۳.۴۱۳	۸۱.۰۳۱.۰۹۶	۱۱	۱۹.۶۲۲.۰۶۳	۱۷.۶۷۳.۳۹۱	-۳.۸	۶۰.۹۴۱.۳۵۰	۶۳.۳۵۷.۷۰۵	امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری	۱۷۰۰۰۰۰۰۰
۲۴	۵.۴۹۳.۰۰۰	۴.۴۴۲.۱۱۵	۱۷	۳.۳۹۳.۶۰۰	۲.۸۸۹.۳۸۰	۳۵	۲.۰۹۹.۴۰۰	۱.۵۵۲.۷۳۵	فصل میراث فرهنگی	۱۷۰۴۰۰۰۰۰
۳۷	۲۲۴.۰۰۰	۱۶۴.۰۰۰	۰	۰	۰	۳۷	۲۲۴.۰۰۰	۱۶۴.۰۰۰	برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی	۱۷۰۴۰۰۱۰۰۰
۱۲	۳.۲۲۱.۷۹۹	۲.۸۷۶.۱۳۸	۲	۲.۲۰۶.۷۹۹	۲.۱۵۳.۷۰۳	۴۰	۱.۰۱۵.۰۰۰	۷۲۲.۴۳۵	برنامه تأمین، حفاظت، مرمت و معرفی میراث غیرمنقول فرهنگی	۱۷۰۴۰۰۲۰۰۰
۶	۱۸۰.۰۰۰	۱۷۰.۰۰۰	۰	۰	۰	۶	۱۸۰.۰۰۰	۱۷۰.۰۰۰	برنامه تأمین، حفاظت، مرمت و معرفی اشیای فرهنگی و تاریخی	۱۷۰۴۰۰۳۰۰۰
-۱۵	۱۷.۰۰۰	۲۰.۰۰۰	۰	۰	۰	-۱۵	۱۷.۰۰۰	۲۰.۰۰۰	برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس	۱۷۰۴۰۰۴۰۰۰
۵۸	۱.۷۴۴.۲۰۱	۱.۱۰۳.۹۷۷	۶۱	۱.۱۸۶.۸۰۱	۷۳۵.۶۷۷	۵۱	۵۵۷.۴۰۰	۳۶۸.۳۰۰	برنامه گسترش خدمات موزه‌ای	۱۷۰۴۰۰۵۰۰۰
۰	۱۶.۰۰۰	۱۶.۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۶.۰۰۰	۱۶.۰۰۰	برنامه بررسی و شناسایی آثار و محوطه‌های باستان‌شناختی	۱۷۰۴۰۰۶۰۰۰
-۲	۹۰.۰۰۰	۹۲.۰۰۰	۰	۰	۰	-۲	۹۰.۰۰۰	۹۲.۰۰۰	برنامه تجهیز، مرمت و آماده‌سازی آثار و بناهای تاریخی	۱۷۰۴۰۰۷۰۰۰
۳۲	۴.۰۷۰.۱۹۰	۳.۰۸۹.۰۷۰	۴۶	۲.۷۹۲.۱۹۰	۱.۹۱۳.۸۰۰	۹	۱.۲۷۸.۰۰۰	۱.۱۷۵.۲۷۰	فصل گردشگری	۱۷۰۶۰۰۰۰۰
۱۱	۹۰۰.۰۰۰	۸۱۲.۵۰۰	۰	۰	۰	۱۱	۹۰۰.۰۰۰	۸۱۲.۵۰۰	برنامه جذب گردشگران ورودی به کشور	۱۷۰۶۰۰۱۰۰۰

درصد رشد ۱۳۹۸ نسبت به ۱۳۹۷	جمع کل ۱۳۹۸ اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای	جمع کل ۱۳۹۷ اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای	اعتبارات تملک سرمایه‌ای			اعتبارات هزینه‌ای			عنوان امور / فصل / برنامه	شماره طبقه‌بندی
			درصد رشد ۱۳۹۸ نسبت به ۱۳۹۷	جمع ۱۳۹۸	مصوب ۱۳۹۷	درصد رشد ۱۳۹۸ نسبت به ۱۳۹۷	جمع ۱۳۹۸	مصوب ۱۳۹۷		
۳۹	۳،۱۱۳،۵۹۰	۲،۲۴۶،۵۷۰	۴۵	۲،۷۳۵،۵۹۰	۱،۸۸۳،۸۰۰	۴	۳۷۸،۰۰۰	۳۶۲،۷۷۰	برنامه توسعه گردشگری داخلی	۱۷۰۶۰۰۲۰۰۰
۸۹	۵۶،۶۰۰	۳۰،۰۰۰	۸۹	۵۶،۶۰۰	۳۰،۰۰۰	۰	۰	۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۱۷۰۶۰۰۳۰۰۰
۳	۹۳۶،۵۳۰	۹۰۸،۳۶۵	۱۰-	۹۰،۰۰۰	۱۰۰،۰۰۰	۵	۸۴۶،۵۳۰	۸۰۸،۳۶۵	فصل صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۰۰۰۰
۰	۳۶۰،۰۰۰	۳۵۹،۷۵۰	۱۰-	۹۰،۰۰۰	۱۰۰،۰۰۰	۴	۲۷۰،۰۰۰	۲۵۹،۷۵۰	برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۱۰۰۰
۹	۲۳۷،۰۰۰	۲۱۷،۵۰۰	۰	۰	۰	۹	۲۳۷،۰۰۰	۲۱۷،۵۰۰	برنامه طراحی و ترویج صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۲۰۰۰
۳	۳۳۹،۵۳۰	۳۳۱،۱۱۵	۰	۰	۰	۳	۳۳۹،۵۳۰	۳۳۱،۱۱۵	برنامه حمایت از توسعه صادرات صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۳۰۰۰
-۹	۲،۰۰۴،۸۲۷	۲،۲۰۱،۶۴۷	۰	۱۴،۰۵۰	۱۳،۹۹۲	-۹	۱،۹۹۰،۷۷۷	۲،۱۸۷،۶۵۵	فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری	۱۷۰۸۰۰۰
۱۴	۱،۴۸۱،۳۰۱	۱،۲۹۵،۴۱۵	۰	۱۴،۰۵۰	۱۳،۹۹۲	۱۵	۱،۴۶۷،۲۵۱	۱،۲۸۱،۴۲۳	برنامه پژوهش‌های کاربردی	۱۷۰۸۰۰۱
-۱۸	۹۰،۱۴۱	۱۱۰،۰۰۰	۰	۰	۰	-۱۸	۹۰،۱۴۱	۱۱۰،۰۰۰	برنامه تدوین ضوابط و مقررات فرهنگی	۱۷۰۸۰۰۲
-۳۷	۵۰،۰۰۰	۷۹،۰۰۰	۰	۰	۰	-۳۷	۵۰،۰۰۰	۷۹،۰۰۰	برنامه تدوین، گفتمان‌سازی و تعمیق الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	۱۷۰۸۰۰۳
-۴۷	۳۸۳،۳۸۵	۷۱۷،۲۳۲	۰	۰	۰	-۴۷	۳۸۳،۳۸۵	۷۱۷،۲۳۲	برنامه حمایت از پژوهش‌های حوزه‌های علمیه	۱۷۰۸۰۰۴
۲۴/۴۱	۱۰،۴۹۹،۷۲۰	۸،۴۳۹،۵۵۰	۲۷،۹۹	۶،۲۷۵،۷۹۰	۴،۹۰۳،۱۸۰	۱۹،۴۴	۴،۲۲۳،۹۳۰	۳،۵۳۶،۳۷۰	جمع اعتبارات سه فصل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۶۲۶۳

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور ۴۱. بخش میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

نام دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ (گروه هنر، میراث فرهنگی و گردشگری)

تهیه و تدوین: شهاب طلایی‌شکری

اظهار نظر کنندگان: رضا مستمع، صادق ستاری‌فرد

ناظران علمی: سینا کلهر، کرم‌اله دانش‌فرد

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. میراث فرهنگی

۲. صنایع دستی

۳. گردشگری

۴. لایحه بودجه ۱۳۹۸

۵. قانون بودجه ۱۳۹۷

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷/۱۰/۲۳